

electis a capitulo duobus a clero civitatis. Hinc quae situm fuit, utrum deputatio ad reddendam rationem eadem esset ac deputatio pro administratione bonorum temporalium, adeoque utrum duo vel tres sint deputationes a concilio tridentino praescriptae. Auctores etiam recentissimi in diversa abeunt; fatendum enim est S. Congregationem Concilii non semel declarasse deputationem ad reddendam rationem eamdem esse, ac eam quae pertinent ad administrationem bonorum temporalium. Putamus autem distinguendum esse inter sensum verborum decreti tridentini et interpretationem extensivam quam dare potuit authenticē eadem Congregatio. Si enim verba attendantur decreti, nisi forte quis dicat a capitulo et a clero idem valere ac e capitulo et e clero, dicendum est, tres esse deputationes. Etenim diverso modo eliguntur deputationes ad reddendam rationem ac pro administratione bonorum temporalium (heic b). Si vero spectetur interpretatio illa S. Congregationis, dicendum est eam voluisse minuere numerum deputationum, ut facilius deputati possint reperiri.

c) Quaenam vero sit auctoritas harum deputationum deprehenditur ex ipsis verbis concilii tridentini; scilicet deputatio ad internum regimen non adhibetur nisi ad consilium: episcopus autem illud quaerere tenetur, sed non tenetur illud sequi. Deputati vero ad administrationem bonorum ita audiri debent ab episcopo ut, non auditis deputatis, acta sint irrita, non tamen tenetur sequi eorum consilium; neque eorum tenetur consilium exquirere, in determinanda taxa solvenda pro seminario. Quod idem valet pro deputatione ad excipiemad rationem ab administratoribus seminariorum.

d) Deputati quoque ad administrationem rerum temporalium, sunt inamovibiles ut superius dictum est. Insuper, si plura in dioecesi sint seminaria, hae deputationes aequae pro omnibus eamdem habent auctoritatem. Demum qui ad deputationes pertinent, dum funguntur munere suo, lucrantur distributiones, iis exceptis quae dicuntur *inter praesentes*.

376. Si vero ab aliquo episcopo seminariū regendum traditur alicui religioso ordini, tum ius insitum episcopo,

circa omnimodam seminarii gubernationem, componi debet cum privilegio personalis exemptionis, atque iis etiam quae spectant ad essentialē dependentiam regularium a suis superioribus. De hac re conferri potest alios inter Bouix (*De Episcopo* p. 6. c. 4. §. 3). Illud quoque animadverendum postremo est, ea quae hactenus diximus, pertinere ad regimen seminariorum, prout esse deberet iuxta mentem patrum tridentinorum: at vero plura sunt quae in variis regionibus haud sinunt tridentinas praescriptiones adamassim servari. (Bouix. l. c. §§. 4. 5). (1)

TITULUS XIX.

De regularibus.

377. Universalis illa iurisdictio, qua Romanus Pontifex, ex divina institutione, pollet in Ecclesia, illud etiam sibi adsciscit, ut ad maiorem fidelium utilitatem ac religionis incrementum, quasdam singulares personas, vel etiam quosdam personarum coetus, immediate sibi subiicere possit, eosque subtrahere ab immediata iurisdictione aliorum praesulū. Qui hac ratione immediate Pontifici subiiciuntur, exemptionis gaudent privilegio, eo quod saltem in plerisque ab iurisdictione eorum qui inferiores Pontifice sunt, eximuntur. Hos inter potissimum recensentur ii qui regulares dicuntur, eo quod, Ecclesia approbante, peculiari quodam vitae genere, evangelica consilia sectantur, et ideo regulares seu religiosi appellantur.

Haec generalis notio ordinum regularium, quamvis ulterius expolienda, sufficit ut inde colligatur, optimo iure, tractationem de potestate iurisdictionis, ea quae ad regulares pertinent, ultimo loco complecti.

(1) Cf. Ceconī, *Instituzione dei Seminari Vescovili*, Roma 1756.; De Giovanni, *Storia dei Seminari clericali*, Roma 1741.; Bouix, *De Episcopo*, Tom. II. pagg. 67. seqq. *De Capitulis*, Par. IV. cap. 10.; Giraldi, *Exp. iuris Pontif.*, Par. II. secc. CVII-CXI.; Lucidi, op. cit. I. 119. 130. 136.; II. 349. 361. sqq.; III. 67. sqq. ed. 1883.; Ben. XIV, Inst. LIX.; *De Syn.* lib. V. c. 11., Vering, *Lehrbuch* §. 70., Aichner, *Comp.* § 142.

378. Ut in iis sistamus limitibus qui institutionum proprii sunt, tractationis de regularibus potissima capita hic nobis veniunt declaranda. Sunt autem: I. evolutio historica status religiosi in catholica Ecclesia; II. natura status religiosi; III. status religiosus in *stadio inchoationis* seu de religiosa probatione aliisque cum ea connexis; IV. status religiosus in suo *stadio perfecto*, seu de religiosa professione deque iis quae ad eam quoquomodo referuntur; V. minus perfecta status religiosi ratio seu de congregationibus regularibus *votorum simplicium* nuncupatis; VI. denique praecipuae regularium exemptiones ac privilegia. Ex quibus omnibus satis definitur tituli huius partitio.

§. I. *Status religiosi evolutio historica.*

379. Principii instar habendum est, *sanctitatem*, quam Christus tamquam *proprietatem* simul et *notam* indidit Ecclesiae sua, inter potissimas suas manifestationes hanc habere, ut status perfectioris vitae, qui in sectandis evangelicis consiliis continetur, semper in Ecclesia exsistat, non modo prout spectatur in privatis personis, sed etiam ad modum *socialis institutionis*. Hinc est quod licet prioribus saeculis, ob ethnicorum insectationes, plene non potuerint evolvi, religiosae tamen vitae semina etiam eo tempore satis habeantur. Etenim

a) vel a primis Ecclesiae saeculis, quin et fere apostolicis, iam commemorantur *ascetae*, potissimum in ecclesia alexandrina, aliisque locis: praeter quam quod, perfectior ipsa christianorum vivendi ratio religiosam veluti vitam praeseferebat. Saeculo vero III. *eremitae* potissimum ab historia memorantur; atque ita ut maiori usque numero sensim augentur.

b) Saeculis vero IV et seqq. pace Ecclesiae redditia, in Oriente primum, auctore S. Basilio ac deinceps in Occidente praeeunte S. Benedicto, Coenobitarum varii ordines ita ubiqui instituti atque propagati sunt, ut a saeculo IV ad X plures omnino commemorentur.

c) Saeculo X his additi sunt canonici qui dicuntur regulares, supra memorati (369, II, c, d). His innectuntur ordines

militares, qui instituti sunt aduersus turcas aliosque infideles ad tutelam christianorum.

d) Saeculo vero XIII, per S. Franciscum assisiatem ordines in ecclesia esse cooperunt, qui ob arctissimam paupertatem, qua Christi nomine gloriantur, *mendicantes* appellati sunt.

e) Cum vero aduersus Ecclesiam, pseudoreformatores insurgerent saeculo XVI., Luthero ac Calvinio praeeuntibus, aduersus horum conatus, Deus praesidium novum dedit Ecclesiae in iis ordinibus, qui *clericorum regularium* vocantur.

f) Denique quo magis a saeculo XVIII exeunte socialis politicorum regiminum apostasia completur, ex qua infinitissimum bellum etiam aduersus religiosos ordines infertur, Deus pro sua in Ecclesiam cura, congregaciones illas multiplices excitavit, quae licet minus perfecta ratione religiosam vitam profiteantur, pro temporum tamen ac societatum conditione, maximam fidelibus pariunt utilitatem et Ecclesiae bonum tum apud christianos, tum apud infideles impensissimo studio procurant.

380. Ex hac vel levissima religiosae vitae publicae in Ecclesia evolutione, mira apparet Dei providentia erga Ecclesiam suam, qua pro vario oppugnationum modo ac diversis fidelium necessitatibus, multiformi ratione per religiosos ordines eidem opitulatur.

§. II. *De natura status religiosi.*

381. *Regularis*, seu *religiosus*, est persona quae emissis votis paupertatis, castitatis et obedientiae, in approbata aliqua religione vivit ut perfectionem sectetur.

Ex hac notione elementa in primis dignoscuntur quae statum religiosum constituunt. Etenim

a) finis status religiosi est *perfectio evangelica*, quatenus non iam actu possessa concipitur, sed religiosus in iugis tendentia erga ipsam reperitur. Hinc discrimen est, *spectata rei natura*, inter episcopatum, et statum religiosum, quod

episcopatus dicitur *status perfectionis*, vita vero religiosa
status tendentiae ad perfectionem.

b) Media vero quibus efficaciter ad huiusmodi perfectio-
nem tenditur, sunt tria vota *substantialia*, quibus contine-
tur executio consiliorum evangelicorum, et a communi chri-
stianorum vita religiosi discriminantur.

c) Modus vero quo huiusmodi evangelica consilia ad
actum reducuntur, per determinatam aliquam vivendi ratio-
nem, variam constituit indolem diversorum ordinum regu-
larium; ac inde divisiones oriuntur ordinum *vitae contem-
plativae, activae et mixtae*. Sicuti autem ad essentiam
status religiosi tria substantialia vota necessario requirun-
tur, ita ad essentiam talis determinatae rationis vitae re-
ligiosae, methodus aliqua vivendi, seu ut dici solet *regula*
et vita communis, postulantur.

d) Si dumtaxat finis inspicitur seu *vita perfecta*, fun-
damentum iuridicum status religiosi *divinum* est, scilicet
ab ipsa immediata Christi institutione repeti debet. At si
modus determinatus attenditur, hic ut sit legitimus et ex
eo constituatur verus *ordo regularis*, omnino requiritur ut
sit ab Ecclesia approbatus, atque preinde dici debet *eccle-
siasticae institutionis*.

e) Hinc sequitur fieri nunquam posse ut *publica* (licet
forte non civiliter agnita) consiliorum evangelicorum pro-
fessio desit in ecclesia, adeo ut clerus ille qui dicitur
saecularis, quatenus *talis*, per se non sit simpliciter *neces-
sarius*. Ecclesia enim posset, si id expediret, coniungere sa-
cros ordines professioni consiliorum evangelicorum quod ad
paupertatem et obedientiam attinet, sicuti et iam illos coniunxit
cum professione castitatis: tum idem esset *historice* perti-
nere ad hierarchiam ecclesiasticam, et ad vitam religiosam.
Ceterum si hoc fieret, iam illud restitueretur quod ipso Ec-
clesiae initio, apostolis praeeuntibus, factum fuisse con-
stat.

f) Media vero seu vota quae diximus substantialia, ma-
iori minorive perfectione spectari possunt, ex qua diversa
etiam oritur vitae religiosae conditio. Sunt enim ratione
qualitatis vel *solemnia* vel *simplicia*. Vota dicuntur solemnia,

si acceptentur nomine *Ecclesiae* ab habente legitimam po-
testatem, si inducant perpetuum et mutuum vinculum inter
voventem et ordinem in quo vota nuncupantur, si denique
quosdam habeant effectus ecclesiastica lege iis adnexos, ut
ex. gr. quod matrimonium *ratum* dissolvant, et constituent
impedimentum *dirimens* ad matrimonium contrahendum.
Simplicia vero dicuntur vota, si his conditionibus essentia-
liter destituantur. Insuper vota esse possunt vel *perpetua*
vel *temporaria* prout ipse vovens se perpetuo obligat vel
dumtaxat ad aliquod tempus.

g) Approbatio vero Ecclesiae quae semper requiritur,
saltem aliquo modo, ut *publica* vitae professio in Ecclesia,
sit *legitima*, multiplex esse potest; quatenus I. dumtaxat
declaratur modum illum vivendi pium esse nihilque habere
rectae fidei aut moribus adversum; sed haec potius est ap-
probatio *negativa*. II. vero, cum insuper *positiva ratione*,
coetus illarum personarum in communitatem erigitur pro-
prie dictam religiosam. Haec approbatio inter *causas maio-
res*, uni Pontifici reservatas, modo recensetur.

h) Illud quoque notandum est, cum *ordo religiosus* com-
memoratur in Iure, eum intelligi coetum qui perfectam
habet status religiosi rationem hoc est praeter positivam
approbationem, votorum perpetuitatem ac solemnitatem;
itemque gaudet iis omnibus privilegiis, quae ex lege ecclie-
siae, veris religiosis ordinibus tribuuntur. Hinc est quod de
congregationibus votorum simplicium, ultimo loco nobis dis-
serendum erit, alia in pluribus ratione.

i) Oeconomia legislationis ecclesiasticae circa regulares,
desumi debet triplici ex fonte potissimum, scilicet I. ex iure
decretalium, praesertim in titulis *De regularibus* (III. 31),
De statu monachorum et canonicorum regularium (ibid. 35),
De religiosis domibus (ibid. 37), *Ne clerici vel monachi
saecularibus negotiis*, etc. (ibid. 50) II. ex concilio triden-
tino, quod data opera de iis egit Sess. XXV. de regulari-
bus et monialibus, XXII capitibus, in quibus accuratissime
ea omnia quae ad statum regularium pertinent, sapientis-
simis legibus constituuntur. III. Ex nuperis Sedis aposto-
licae decretis, quibus aliqua ex parte tridentinae sanctiones

immutatae sunt. Nobis autem antiquiore iure dimisso, in legibus tridentinis ac recentioribus maxime insistendum erit. Qua quidem in re, iuxta datam partitionem, agemus primo de stadio inchoationis, hoc est de religiosa professione.

§. III. *De religiosa probatione aliisque cum ea connexis.*

382. Arduum perfectionis opus, ad quod tendit natura sua status religiosus, sedulam exigit praeparationem, tum ad dignoscendam veram vocationem, tum ea supposita, ad rite tirones instruendos. Huc pertinet ea quae dicitur *religiosa probatio* seu *novitiatus*, quo stadium veluti *inchoationis* religiosae vitae continetur. Quamvis autem in omnium ordinum regularium constitutionibus, ea quae ad probationem pertinent, licet maiori minorive amplitudine ac perfectione, statuta semper fuerint; ante concilium tamen tridentinum, nulla erat lex ecclesiastica quae ita determinatum probationis tempus statueret ut eo non expleto professio subsequens irrita prorsus existeret. Porro idem concilium Sess. XXV. cap. 15 praecepit, ut nullus in quacumque religione, tam virorum quam mulierum, valide professionem emittere possit ante expletum annum integrum probationis, et qui decimum sextum aetatis annum completum non exegerit. Ex quibus concilii tridentini sanctionibus, saltem *negative*, quaenam aetas requiratur ad ingressum in religionem, et quodnam tempus ad probationem sit requisitum aperte colligitur. Neque enim exinde sequitur aut professionem serius emitti non posse aut aliquem prohiberi citius ingredi religionem, modo nisi expleto decimosexto anno professionem non emittat. Quinam vero sint modi, in novitiorum institutione rite adhibendi, generali quadam ratione nonnisi admodum indeterminate potest exhiberi, oportere scilicet ut in ea et tiro religionem, et religio tironem plene cognoscat, antequam ab eo religiosa professio emittatur. Reliqua vero, pendent ex peculiari vitae ratione, quam in perfectione sectanda quilibet regularis ordo persequitur, ac proinde ab eius constitutionibus accurate debent determinari. Tempus tamen probationi praestitutum, omnino debet

esse continuum nullamque interruptionem admittere, adeo ut si animo egrediendi e religione novitus etiam ad paucas horas exeat e domo religiosa, teneatur denuo annum probationis ex integro percurrere ita ut professio subsequens secus irrita haberi debeat. Hoc probationis tempore, plenissima gaudere debet libertate religionem deserendi qui in ea detinetur, ad quod etiam ordinatur alia eiusdem concilii tridentini praescriptio (ibid. cap. XVI), quo cavetur “ut nulla renunciatio aut obligatio antea facta etiam cum iuramento vel in favorem cuiuscumque causae piae valeat nisi cum licentia episcopi sive eius vicarii fiat intra duos menses proximos ante professionem, ac non alias intellegatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione, aliter vero facta etiamsi cum huius favoris expressa renunciatione etiam iurata, sit irrita et nullius effectus”. Quae quidem verba ostendunt, qua sollicitudine concilium cavendum duxerit, ne qui in probatione versantur, inconsultis donationibus inopiae metu veluti adigantur in religione manere. Huc etiam refertur illud quod subiungitur, nihil exigi posse a parentibus vel curatoribus, praeter expensas necessarias ad vestitum et victimum ipsius novitii, multoque minus ut aliquid retineatur eorum quae ad novitium spectant, si ante professionem religionem relinquat. Praeter has tridentinas sanctiones, aliae recentissimis temporibus additae sunt leges, a quibus non leviter tridentini concilii decreta immutata sunt, tum circa admittendos in religionem, tum circa tempus probationis ante professionem, de quibus aptius est ultimo loco disserere.

§. IV. *De religiosa professione
deque iis quae ad eam quoquo modo referuntur.*

383. Religiosa probatio, veluti ad suum scopum, ad religiosam professionem ordinatur. Est autem religiosa professio: *promissio rite et libere facta legitimeque acceptata, qua quis se adstringit ad vota paupertatis, castitatis, et obedientiae, iuxta proprii ordinis constitutiones observanda.* Haec tamen professionis notio, ut notat Schmalzgrueber (de

Regg. n. 149) rem latius exhibet. Hinc si strictius accipitur, dici debet: *contractus ultro citroque obligatorius, quo quis per vota solemnia se Deo et religioni tradit, et religio vicissim huiusmodi traditionem acceptat, cum onere ipsum voventem perpetuo retinendi, alendi, et tamquam filium iuxta regulas et institutum religionis tractandi.* Ita idem Schmalzgrueber l. c.

384. Ad hoc, ut quis proprio religiosus sit, requiritur ut uno vel altero modo, hoc est solemnia vel simplicia, tria substantialia vota emittat, eaque perpetua atque insuper ordo in quo vota emittuntur, *positive* sit a Sede apostolica approbatus. Votis autem solemnibus in ordine religioso privilegium coniungitur exemptionis ab Ordinariorum iurisdictione, et immediatae Romano Pontifici subiectionis. Attamen, vero et proprio sensu, professio vota solemnia emitti supponit, et de his tantummodo usurpatur.

a) Professionis solemnis effectus sunt I. tollere irregularitatem ortam ex illegitimis natalibus, verum ad ordines suscipiendos dumtaxat; II. dissolvere matrimonium *ratum*, et dirimere *contrahendum*; III. obligationem inducere perpetuo manendi in ordine in quo emittitur; IV. perimere omnia vota in saeculo nuncupata; V. eluere infamiam forte contractam, ac veluti haberi ut secundum baptismum, quod pertinet ad poenas peccatorum; VI. vacatio omnium beneficiorum obtentorum et inhabilitas ad alia in posterum obtinenda, uti et incapacitas privati dominii, adeo ut vel monasterium, si capax sit, succedat, vel heredes ab intestato substituantur. Quod alia formula dici potest, eum qui solemniter profitetur vota religiosa, *veluti* civiliter mortuum haberi.

b) Plures tamen sunt qui ecclesiastica lege vetantur ad professionem religiosam admitti, scilicet, spectato iure tridentino, et antiquiori, professionem emittere non possunt;

aa) qui decimumsextum aetatis annum non expleverint, aut integrum nulloque modo interruptum probationis annum non exegerint;

bb) episcopi, nisi habeant a Romano Pontifice facultatem; quod tamen ad alios clericos comparate ad episcopum, *per se* extendi non potest;

cc) antiquiori iure, servi prohibebantur professionem emittere, nisi domini haberetur consensus; sed de hac ecclesiae oeconomia alias satis dictum est (Tit. I. in Scholio);

dd) qui coniugii vinculo detinentur, nisi ante eius consummationem religionem intra spatium duorum mensium alteruter coniugum amplectatur. Hoc enim ius cuilibet conceditur;

ee) item qui metu vel minis vel violentia, necessaria carent libertate, nec voluntarie proinde professionem emitunt: professio enim talis est invalida;

ff) denique et illud addi potest, requiri ut professio a legitimo superiore acceptetur, est enim ex dictis verus *contractus ultro citroque obligationem* inducens.

385. Huc quoque pertineret ea quae professio *tacita* appellatur, quae in eo differt ab *expressa*, quod non ore tenus facta votorum nuncupatione, sed *facto* aliquo continetur; ex. gr. quod quis post probationem in religione permaneat, cum professis versetur, eorum in censu habeatur eorumque iuribus gaudeat, religione annuente; haec enim omnia assumuntur, veluti facto ipso significant et illum religiosae vitae obligationem contraxisse, et vicissim religionem illum ut vere sibi devinctum agnoscer. Haec tacita professio, iure antiquo, quin et tridentino, saltem *negative* admittebatur. At cum in praesenti disciplina, ex recentioribus Sedis apostolicae decretis abolita fuerit, nil de ea ulterius addendum est.

Unum adhuc animadvertisimus, opus esse ut tria vota substantialia superius dicta in professione contineantur, vel *explicite*, si nempe in ipsa formula singillatim efferantur, vel *implicite*, si ex. gr. dicatur, ut in quibusdam Ordinibus obtinet: *profiteor obedientiam secundum regulam*. In hac enim formula alia etiam duo vota intelliguntur.

386. Iam deveniendum est ultimo loco, ad ea recentiora Sedis apostolicae decreta, quibus ius tridentinum non minimum immutatum est. Triplex enim decretum prodiit a S. Congregatione super statu regularium, scilicet: